УДК: 339.9 (349.6).(5.502). 57.574 JELQ56, E22

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ «ЗЕЛЕНОГО» ІНВЕСТУВАННЯ КРАЇНИ, РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Хомутенко Л. І.,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин, кандидат економічних наук,
Сумський державний університет,
lyudmila_khomutenko@ukr.net
Кіріл'єва А. В.,
студентка кафедри міжнародних економічних відносин,
Сумський державний університет,
anastasia023023@gmail.com

У статті розглянуто основні принципи формування та розвитку «зеленого» інвестування в країні, що ключовим елементом у створенні конкурентоспроможного середовища. Метою дослідження є аналіз принципів формування «зеленого» інвестування країни, визначення ролі та значення для розвитку.

Визначено, що кожній країні притаманні власні особливості, обумовлені рівнем розвитку країни, її географічним розташуванням, наявністю природних багатств і специфікою використовуваних концепцій, моделей та інструментів розвитку, що відповідають національним пріоритетам і накопиченому досвіду, а тому перехід до «зеленої» економіки для різних держав відбуватиметься за різними сценаріями.

У ході дослідження даної теми було з'ясовано, що послідовна та ефективна реалізація принципів «зеленого» інвестування, як і «зеленого» розвитку загалом, можлива лише в регуляторному середовищі, прозорому і справедливому, що розвивається відповідно до принципу верховенства права, з незалежними судовими процедурами, за участі незалежних регуляторів ринку, що діють відповідно до національних інтересів, дотримуючись прав інвесторів і споживачів. З іншого боку, для їх принципів імплементації життєво важливу роль відіграє соціально відповідальна поведінка бізнесу, одним з ключових індикаторів наявності якої є ставлення бізнесу до екологічних питань, ефективності використання ресурсів та енергоефективності, розкриття соціально значущої нефінансової інформації.

Зазначено, що в Україні кліматична та інвестиційна політика функціонують окремо одна від одної, а іноді їх цілі є взаємосуперечливими, що запобігає або уповільнює інвестиції у розвиток «зеленої» інфраструктури. Інтеграція кліматичної та інвестиційної політики в єдиних межах може сприяти налагодженій співпраці різних суб'єктів для досягнення спільної мети розвитку, де серед пріоритетів – зниження рівнів викидів CO2 , захист довкілля, «зелений» розвиток.

Для ефективного переходу до «зеленої» економіки у країні мають бути створені дієві політичні рамки, що передбачають розробку та впровадження стратегій розвитку «зеленої» економіки на основі комплексного та інтегрованого підходу, з охопленням усіх сфер суспільного життя та принципів їх діяльності.

Ключові слова: *«зелена» економіка, інвестиційна діяльність, розвиток, конкурентоспроможність, «зелені» інвестиції.*

DOI: 10.21272/ 1817-9215.2020.1-06

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В Україні впроваджується помітна кількість інвестиційних проектів у сфері відновлюваної енергетики, енергоефективності та інших екологічно чистих проектів, для повноцінного запуску яких виникає потреба в залученні значного обсягу довгострокових фінансових ресурсів. Таке довгострокове фінансування наразі нелегко отримати від української банківської системи та на місцевому ринку капіталу.

Водночас залучення фінансових коштів шляхом випуску зелених облігацій останніми роками набуло популярності в багатьох країнах світу, а застосування цього фінансового інструменту надало країнам доступ до великого та різноманітного пулу інвесторів та допомогло виконувати їхні міжнародні зобов'язання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у дослідження проблем «зеленого» інвестування зробили такі вітчизняні та іноземні вчені: В. Базилевич, Б. Буркинський, Г. Купалова, Д. Медоуз, Л. Мельник, Й. Рандерс, М. Хвестик та ін. Ними було розроблено теоретичні засади екологічної економіки, концепції сталого розвитку в Україні,

визначено пріоритетні напрями підвищення інвестиційної привабливості України. Проте, сучасні умови господарювання вимагають розробки дієвих заходів щодо реалізації положень державної екологічної політики на рівні підприємств та організацій, зокрема, щодо залучення інвестицій в розвиток альтернативних джерел енергії та пошуку нових інноваційних технологій безвідходного виробництва.

Особливої уваги заслуговують дослідження відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників, в яких висвітлюються основні положення «зеленого» вектора розвитку для національної економіки. Особливо слід зазначити таких науковців, як Буркінський. Б., Алієв М., Галушкіна Т. [3], в роботах яких розкриваються умови, принципи та механізми створення «зеленої» економіки.

Наприклад, автор Мусіна Л. [4] розкриває способи вирішення проблем взаємодії економіки та навколишнього середовища. Успішно та чітко визначає концепції зеленої економіки та «зеленого» зростання, розкриває та пояснює зміст національних та стратегічних документів у цій галузі та порівнює їх із міжнародним досвідом.

Серед зарубіжних науковців важливо відмітити роботи, в яких Й.А. Пуппім де Олівейра, К. Н. Лялька, О. Балабан [2], акцентують увагу на важливість створення інвестиційного середовища для залучення іноземних коштів та впровадження екологічних тенденцій у національні екологічні цілі для сталого розвитку в «зеленій» економіці. Ітон Д. досліджує інноваційні підходи до розвитку національної економіки, засновані на збереженні навколишнього середовища та меті раціонального використання природних ресурсів країни для досягнення довгострокового економічного впливу економічного зростання держави.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є аналіз принципів формування «зеленого» інвестування країни та роль і значення для конкурентоспроможності національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

За останні кілька років у світі виникає багато проблем пов'язаних із продовольством, паливом, прісною водою та нестабільністю фінансових систем. Нестабільність на енергетичних та товарних ринках, дефіцит продовольства та води останнім часом набули глобального характеру через фінансово-економічну кризу, яка все ще має вплив на більшість країн світу та, зокрема, Україні.

Складність цієї ситуації посилюється зміною клімату, явищем, що посилює вплив будь-якої глобальної кризи. Його вплив відчувається у всьому світі та має конкретні наслідки для досягнення цілей сталого розвитку, викладених у Декларації тисячоліття в Ріо-де-Жанейро.

В даний час світова спільнота загалом та Україна зокрема повинні шукати нові підходи до управління економікою та довкіллям, забезпечуючи, з одного боку, їх рівновагу та сумісність розвитку, а з іншого забезпечуючи разом із економічною - водну, енергетичну, продовольчу безпеку держави. в рамках міжнародної парадигми сталого розвитку.

Поняття «зелені інвестиції» є досить новим для вітчизняної науки і практики. Відмітимо, що, незважаючи на використання в західній науковій літературі терміну «зелені інвестиції», розуміння сутнісного наповнення цієї категорії у вітчизняній науці фактично відсутнє.

Одним з найважливіших принципів «зеленого» інвестування є принцип стратегічної орієнтації політики, згідно з яким дії всіх суб’єктів (держави, приватних ринкових суб’єктів – фінансових і нефінансових, недержавних некомерційних організацій, домогосподарств) мають спрямовуватися на досягнення довгострокових цілей розвитку. Стає зрозумілим, що стратегічна орієнтація на рівні економіки країни загалом не може сформуватися винятково на основі ситуативних ринкових дій, адже вільний ринок здебільшого орієнтує на короткострокові цілі, здатні приносити прибутки в коротко- або середньостроковій перспективі. Навіть великі приватні

корпорації, які мають власні стратегії корпоративного розвитку, стикаються з суттєвими ринковими невизначеностями, коли йдеться про інвестування у довгострокові проекти.

Ці невизначеності істотно підсилюються відсутністю стабільних і чітко прописаних «правил гри» на ринку, що не дозволяє потенційним інвесторам розраховувати на прийнятні доходи від вкладення коштів у «зелені» технології та галузі економіки, а також конкретні «зелені» програми та проекти.

Саме внаслідок високого рівня невизначеності умов щодо інвестування у довгострокові проекти, а також значної обумовленості майбутніх доходів від таких інвестицій рівнем розвитку інститутів економічного регулювання, державі належить ключова роль у процесі формування нових фінансових механізмів, інструментів і окремих сегментів ринку капіталу в процесі «зеленого» інвестування. Саме тому, питання інвестицій, які спрямовані на досягнення стратегічно важливих для країни цілей, є надзвичайно важливим для держави. Вона має значно впливати на процес створення національної системи залучення та розподілу інвестиційного капіталу. Такий вплив має бути пов'язаний у т.ч. з розробкою комплексу чітких і закономірних заходів регуляторної політики просування «зелених» інвестицій через різні фінансові інструменти [6].

Регулятивні заходи мають не лише стимулювати загальний приріст «зеленого» капіталу (в т.ч. за рахунок його імпорту), але й забезпечити максимально вигідну, з позиції національних економічних інтересів, їх міжгалузеву та міжсекторальну локацію.

Важливим принципом політики «зеленого» інвестування є взаємодія держави та бізнесу у вирішенні ключових цілей сталого розвитку. Зрозуміло, що фінансування переходу до «зеленої» економіки значно перевищує можливості державного сектору в будь-якій країні світу, а тим більше в Україні. Великі інвестиції потребують чималих приватних джерел фінансування. Більше того, впровадження у практику економічного розвитку принципово нових підходів і механізмів потребує забезпечення високого рівня взаємодії різних суб'єктів та акторів – держави та приватних фінансових інституцій, фінансових регуляторів і наглядових органів, різних бізнес-асоціацій та спілок, міжнародних економічних і фінансових організацій, у т.ч. причетних до створення відповідних стандартів і регламентів, а також бізнес-платформ та ініціатив.

Тісно пов'язаним з наведеним вище є принцип соціальної відповідальності бізнесу, без реалізації якого неможлива ефективна та соціально корисна взаємодія бізнесу з державою. Цей принцип має бути в основі побудови індивідуальної стратегії розвитку бізнесу та корпоративного управління в Україні.

Незаперечне значення має принцип широкого міжнародного співробітництва в реалізації політики «зеленого» інвестування та розвиток національної системи правового регулювання «зеленого» інвестування у тісній координації та узгодженості з розвитком відповідних механізмів у світі та Європі.

Водночас, украй важливим є принцип врахування національної специфіки розвитку, який визначається не лише пройденим історичним шляхом країни, досягнутим рівнем соціально-економічного розвитку, профілем її конкурентних переваг з-поміж країн світу, але й її культурними засадами. Адже єдиної моделі інвестиційної політики, яка могла би використовуватися всіма країнами світу, просто не існує: для кожної країни така політика є специфічною. Хоча базовий набір елементів для інтегрованої політики «зеленого» інвестування, ймовірно, може бути однаковими для переважної більшості країн, проте така політика повинна розроблятися відповідно до національних пріоритетів, а також бути пристосованою до унікальних національних особливостей та потреб різних секторів національної економіки.

Принцип системного підходу до здійснення політики «зеленого» інвестування означає, що лише широкий комплекс взаємопов'язаних заходів та інструментів

політики, які не суперечать один одному, а навпаки, підсилюють один одного, здатен принести позитивний результат.

Виходячи з цього, політика «зеленого» інвестування має формуватися одночасно в особливих рамках, що обумовлюється певними інструментами. Також зазначимо, що державне регулювання процесів «зеленого» інвестування має орієнтуватися на забезпечення п'яти «опор». Формалізуємо вищезазначене у вигляді схеми (рис. 1) [2, 3, 7, 8].

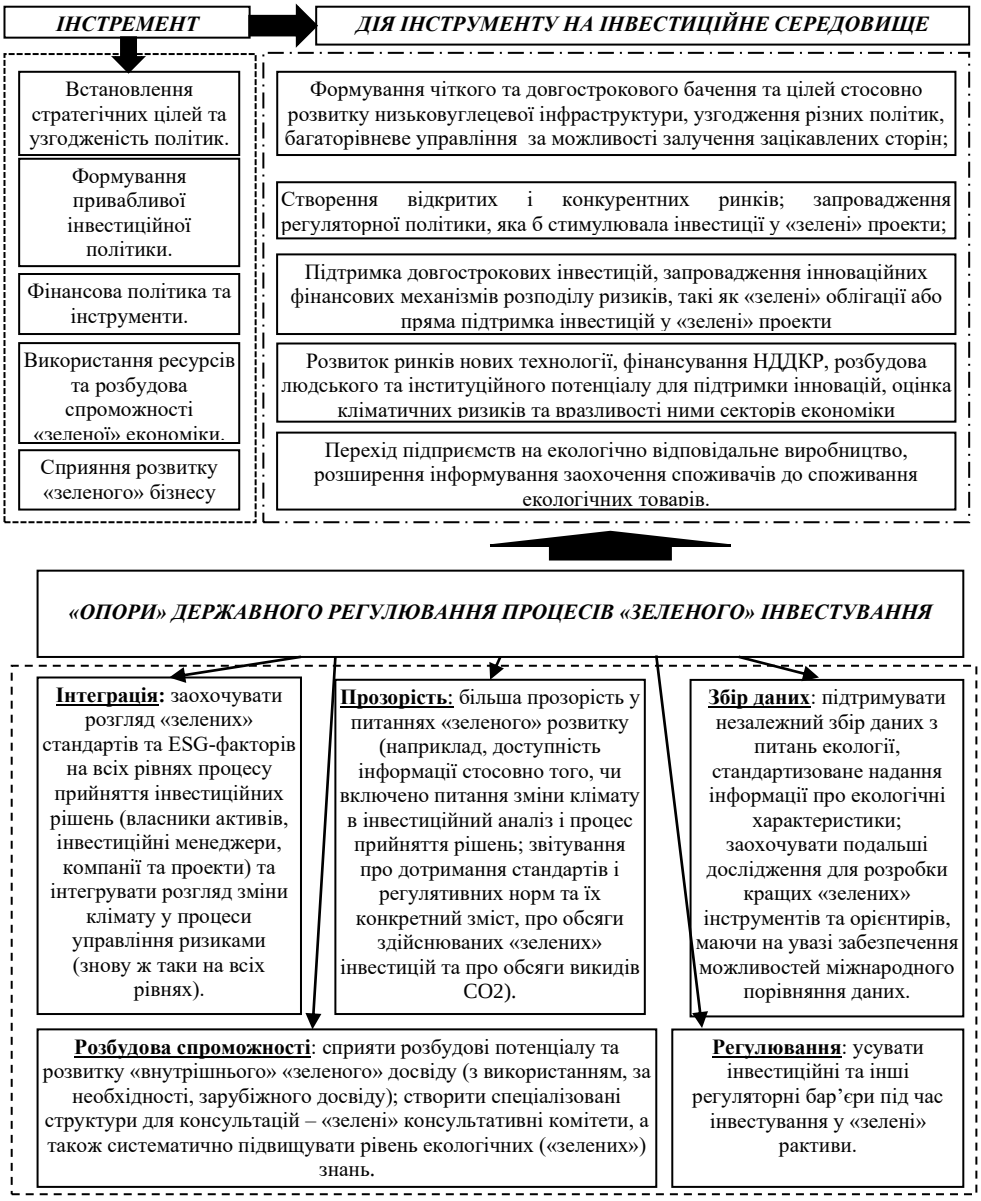

Рисунок 1 – Формування політики «зеленого» інвестування

** розроблено авторами*

Тож, відповідно до запропонованого аналізу (рис. 1) послідовна та ефективна реалізація принципів «зеленого» інвестування, як і «зеленого» розвитку загалом, можлива лише в регуляторному середовищі, прозорому і справедливому, що

розвивається відповідно до принципу верховенства права, з незалежними судовими процедурами, за участі незалежних регуляторів ринку, що діють відповідно до національних інтересів, дотримуючись прав інвесторів і споживачів. З іншого боку, для їх (принципів) імплементації життєво важливу роль відіграє соціально відповідальна поведінка бізнесу, одним з ключових індикаторів наявності якої є ставлення бізнесу до екологічних питань, ефективності використання ресурсів та енергоефективності, розкриття соціально значущої нефінансової інформації.

Так, наприклад, сьогодні в Україні кліматична та інвестиційна політика функціонують окремо одна від одної, а іноді їх цілі є взаємосуперечливими, що запобігає або уповільнює інвестиції у розвиток «зеленої» інфраструктури. Інтеграція кліматичної та інвестиційної політики в єдиних межах може сприяти налагодженій співпраці різних суб'єктів для досягнення спільної мети розвитку, де серед пріоритетів – зниження рівнів викидів CO2 , захист довкілля, «зелений» розвиток. Виходячи з цього, політика «зеленого» інвестування має формуватися одночасно в наступних рамках:

- встановлення стратегічних цілей та узгодженість політик. Формування чіткого та довгострокового бачення та цілей стосовно розвитку низьковуглецевої інфраструктури, узгодження різних політик, багаторівневе управління (на рівні окремих індивідів, домогосподарств, міст, регіонів і країни) за можливості залучення зацікавлених сторін;
- формування привабливої інвестиційної політики, яка б заохочувала інвестиції у сектори «зеленої» економіки. Створення відкритих і конкурентних ринків; запровадження регуляторної політики, яка б стимулювала інвестиції у «зелені» проекти;
- фінансова політика та інструменти. Підтримка довгострокових інвестицій, запровадження інноваційних фінансових механізмів розподілу ризиків, такі як «зелені» облігації або пряма підтримка інвестицій у «зелені» проекти;
- використання ресурсів та розбудова спроможності «зеленої» економіки. Розвиток ринків нових технології, фінансування НДДКР, розбудова людського та інституційного потенціалу для підтримки інновацій, оцінка кліматичних ризиків та вразливості ними секторів економіки;
- сприяння розвитку «зеленого» бізнесу та подальше формування екологічно відповідальної поведінки споживачів. Перехід підприємств на екологічно відповідальне виробництво (обов'язковість проведення корпоративної звітності щодо впливу виробництва на довкілля), розширення інформування та заохочення споживачів до споживання екологічних товарів та використання екологічних послуг [7].

Отже, послідовна та ефективна реалізація принципів «зеленого» інвестування, як і «зеленого» розвитку загалом, можлива лише в регуляторному середовищі, прозорому і справедливому, що розвивається відповідно до принципу верховенства права, з незалежними судовими процедурами, за участі незалежних регуляторів ринку, що діють відповідно до національних інтересів, дотримуючись прав інвесторів і споживачів. З іншого боку, для їх принципів імплементації життєво важливу роль відіграє соціально відповідальна поведінка бізнесу, одним з ключових індикаторів наявності якої є ставлення бізнесу до екологічних питань, ефективності використання ресурсів та енергоефективності, розкриття соціально значущої нефінансової інформації.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

«Зелений» порядок денний, якого дотримуються більшість країн світу, охоплює питання переходу до «зеленої» економіки, яка передбачає повсюдне впровадження енергоефективних заходів, підвищення рівня охорони довкілля, активне

запровадження заходів з пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них, створення та впровадження «чистих» технологій.

Цей перехід потребує органічного поєднання ролі міжнародних організацій у процесі імплементації такого порядку денного стратегічно орієнтованими національними політиками, що формуються з метою підвищення ефективності розподілу ресурсів і включають широкий спектр інструментів державного регулювання та стимулювання.

Разом з тим складність політики «зеленого» зростання обумовлена відсутністю не лише єдиних методологічних підходів до визначення змісту «зеленої» економіки та «зеленого» зростання, але й відсутністю єдиної системи індикаторів для оцінки ефективності дій в цій сфері.

Кожній країні притаманні власні особливості, обумовлені рівнем розвитку країни, її географічним розташуванням, наявністю природних багатств і специфікою використовуваних концепцій, моделей та інструментів розвитку, що відповідають національним пріоритетам і накопиченому досвіду, а тому перехід до «зеленої» економіки для різних держав відбуватиметься за різними сценаріями. Для ефективного переходу до «зеленої» економіки у країні мають бути створені дієві політичні рамки, що передбачають розробку та впровадження стратегій розвитку «зеленої» економіки на основі комплексного та інтегрованого підходу, з охопленням усіх сфер суспільного життя.

Слід зазначити, що прийняття українського закону «Про стратегію національної екологічної політики України на період до 2020 року», який знаходиться в першому читанні у Верховній Раді України, може зіграти важливу роль у цьому питанні. Пріоритетними напрямками інтеграції екологічної політики в національний економічний комплекс відповідно до проекту стратегії національної екологічної політики України на період до 2020 року є сфери промисловості, транспорту, сільського господарства, туризму та функції військових об'єктів. Прийняття стратегії не лише визначає пріоритетні напрями фінансування природоохоронних заходів та здійснення зелених інвестицій, але й гарантує найбільш ефективне та оптимальне використання коштів державного бюджету України в поточному фінансуванні екологічних потреб.

SUMMARY

Khomutenko L. I., Kirilieva A. V. PRINCIPLES OF FORMATION OF THE GREEN INVESTMENT OF THE COUNTRY: THE ROLE AND IMPORTANCE FOR COMPETITIVENESS

The article deals with the basic principles of the formation and development of «green» investment in the country, which is a key element in creating a competitive environment. The purpose of the study is to analyze the principles of green country investment formation, to define the role and importance for development.

It is determined that each country has its own peculiarities due to the level of development of the country, its geographical location, the availability of natural resources and the specifics of the concepts, models and development tools used, corresponding to national priorities and accumulated experience, and therefore the transition to a «green» economy for different countries will happen under different scenarios.

It is revealed that the world community in general and Ukraine in particular need to look for new approaches to managing the economy and the environment, ensuring, on the one hand, their equilibrium and compatibility of development, and, on the other, ensuring, along with economic, water, energy and food security. of the state. within the international paradigm of sustainable development.

The concept of «green» investment is quite new to national science and practice. It should be noted that, despite the use of the term «green» investment in the Western scientific literature, there is actually no understanding of the essential content of this category in domestic science.

Therefore, a consistent and effective implementation of the principles of green investing, as well as green development in general, is only possible in a regulatory environment that is transparent and fair, developed in accordance with the rule of law, with independent judicial procedures, with the participation of independent market regulators, act in accordance with national interests, respecting the rights of investors and consumers. On the other hand, socially responsible business behavior plays a vital role in their implementation principles, one of the key indicators of which is the attitude of businesses to environmental issues, resource efficiency and energy efficiency, disclosure of socially significant non-financial information.

For the effective transition to a «green» economy, effective policy frameworks must be established in the country to develop and implement strategies for developing a «green» economy based on a comprehensive and integrated approach, covering all spheres of public life and principles of their activity.

Keywords: *«green» economy, investment activity, development, competitiveness, «green» investments.*

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності підприємств. URL: http://buklib.net/books/35261/
2. J. A. Puppim de Oliveira Green economy and governance in cities: assessing good governance in key urban economic processes. J. Clean Prod. – 2013. Vol. 58. P. 138– 152. URL: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652613005040
3. Алиев М., Буркинский, Б. Галушкина Т. «Зеленая» экономика: предпосылки и перспективы развития в Украине : информ.-аналит. обзор. *Программа ООН по окружающей среде (ЮНЕП), Ин-т проблем рынка и экон.-эколог. исслед. НАН Украины*. Одесса : Фенікс, 2012. 15 с.
4. Мусіна Л. А., Ямчук, , А. В., Кваша Т. Взаємний вплив економіки та природного середовища в сучасному світі: політика, стратегії, технології. Київ; *Держ. агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України*, Укр. інститут науково-технічної і економічної інформації. Київ : УкрІНТЕІ, 2012. 259 с.
5. Николаев Ю. О. Экоинновационное развитие и макроэкономическая стабильность (теоретико-методологический аспект). *Ин-т проблем рынка и экон.-эколог. исслед. НАН Украины*. Одесса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2005. 340 с
6. Потапенко В. Г. Стратегічні пріоритети безпечного розвитку України на засадах «зеленої економіки» : монографія. Київ : НІСД, 2012. 359 с.
7. Маркевич К., Сіденко В. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. *Центр Разумкова*. Київ 2019. Видавництво «Заповіт», С. 316
8. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua

REFERENCES

1. Ekonomichna sutnistʹ investytsiy ta investytsiynoyi diyalʹnosti pidpryyemstv. URL: http://buklib.net/books/35261/.
2. J. A. Puppim de Oliveira Green economy and governance in cities: assessing good governance in key urban economic processes. J. Clean Prod. – 2013. Vol. 58. P. 138– 152. URL: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652613005040
3. Alyev M., Burkynskyy, B. Halushkyna T. «Zelenaya» ékonomyka: predposylky y perspektyvy razvytyya v Ukrayne : ynform.-analyt. obzor. Prohramma OON po okruzhayushchey srede (YUNEP), Yn-t problem rynka y ékon.-ékoloh. yssled. NAN Ukrayny. Odessa : Feniks, 2012. 15 p.
4. Musina L. A., Yamchuk, , A. V., Kvasha T. Vzayemnyy vplyv ekonomiky ta pryrodnoho seredovyshcha v suchasnomu sviti: polityka, stratehiyi, tekhnolohiyi. Kyyiv; Derzh. ahent·stvo z pytanʹ nauky, innovatsiy ta informatyzatsiyi Ukrayiny, Ukr. instytut naukovo-tekhnichnoyi i ekonomichnoyi informatsiyi. Kyyiv : UkrINTEI, 2012. 259 c.Nykolaev YU. O. Ékoynnovatsyonnoe razvytye y makroékonomycheskaya stabylʹnostʹ (teoretyko-metodolohycheskyy aspekt). Yn-t problem rynka y ékon.-ékoloh. yssled. NAN Ukrayny. Odessa : Vyd-vo ORIDU NADU, 2005. 340 p.
5. Potapenko V. H. Stratehichni priorytety bezpechnoho rozvytku Ukrayiny na zasadakh «zelenoyi ekonomiky» : monohrafiya. Kyyiv : NISD, 2012. 359 p.
6. Markevych K., Sidenko V. «Zeleni» investytsiyi u stalomu rozvytku: svitovyy dosvid ta ukrayinsʹkyy kontekst. Tsentr Razumkova. Kyyiv 2019. Vydavnytstvo «Zapovit», P. 316
7. Ofitsiynyy sayt Natsionalʹnoho banku Ukrayiny. URL: https://bank.gov.ua